

Година XVI

Број 16/2

Центар за црквене студије
Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије
Међународни центар за православне студије
Ниш, 2019

Издавачи

Центар за црквене студије, Ниш
Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије
Међународни центар за православне студије, Ниш

Редакција:

академик Анатолиј Турилов (Москва), др Жан Клод Ларше (Стразбур),
академик Витомир Митевски (Скопље), др Иван Христов (Софија),
др Ростислав Станков (Софија), др Александар Наумов (Венеција),
др Бранислав Тодић (Београд), др Борис Брајовић (Никшић),
др Слађана Ристић Горгиев (Ниш),
др Владимир Цветковић (Ниш), др Симиша Мишић (Београд),
др Бранко Горгиев (Ниш), др Панос Софоулис (Атина),
др Изабела Лис Вјелгош (Познањ), др Дарко Крстић (Ниш),
др Владимир Алексић (Ниш), др Борис Стојковски (Нови Сад),
др Мажана Кучинска (Познањ), др Кристина Митић (Ниш), секретар,
др Ангелики Деликари (Солун), међународни секретар

Уредник

Др Драгиша Бојовић (Ниш)

Адресе

Центар за црквене студије
18000 Ниш, Обреновићева бр. 20
телефон: 063 847 84 99, e-mail: bodra@ptt.rs

Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије
18000 Ниш, Универзитетски твр бр. 2
e-mail: dragisa.bojovic@filfak.ni.ac.rs

Међународни центар за православне студије
18000 Ниш, Обреновићева бр. 20

Графичко решење назива часописа
Светозар Пајић Дијак

Илустрација на корици
Застава у дечанском Чешворојеванђељу (последња чешвртина XIV века, бр. 6)

Штампа: ПУНТА, Ниш

Тираж: 300 примерака

Излази једном годишње

Електронско издање: www.crkvenestudije-churchstudies.org

УДК 271.2-36(497.11)

091=163.1(497.11)

821.163.41.09-97

271.222(497.11)-526.7

Ружица Левушкина*Институт за српски језик САНУ, Београд**Међународни центар за православне студије, Ниш – Србија**e-mail: ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs*

НОВОЈАВЉЕНИ СВЕТИ НАСЛЕДНИЦИ СВЕТИТЕЉА САВЕ И ХИМНОГРАФИЈА О ЊИМА

Апстракт: У раду* се укратко износе животописи новојављених светих Српске православне цркве скончалих у архијерејском чину као и Св. Сава. Упоредо са животописима износе се подаци о постојећим химнографским текстовима написаним у спомен и част ових светитеља: аутори, језик на којем су текстови написани, химнографски жанр, постојећи библиографски подаци. На крају се износе чињенице и предлози о томе шта је још потребно учинити на пољу савремене српске химнографије, нарочито кад су у питању светитељи СПЦ о којима је реч.

Кључне речи: светитељ, новојављени свети, свеишеномученик, СПЦ, животопис, химнографија, служба, акатист, црквенословенски језик, савремени српски језик.

Увод

0. Сваки од ових осам векова колико је прошло од добијања аутокефалности и стварања самосталне Српске православне цркве¹ на свој начин је за православни српски народ и трагичан и радостан. Трагику можемо пратити кроз праћење историје и њено сагледавање. Но управо трагика је, донекле парадоксално, донела и нове радости у СПЦ. Трагични догађаји, између осталог, порађали су нове свете у свим вековима. И у химнографским текстовима написаним овим светима у част и спомен – победоносно звучи радост васкрсења, спасења и бесмртности. XX век не само да није изузетак, већ можда и предњачи у страдању српског народа и његове Цркве. СПЦ је и у овом веку добила нове свете, а Свети Сава своје најновије наследнике. Наследницима Светог Саве можемо назвати све новопросијале свете у СПЦ, али ћемо се у овом раду ограничити на животописе и химнографске текстове написане у част само оних који који су скончали у архијерејском чину, попут Св. Саве².

* Рад је настао у оквиру пројекта 178009 Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије. У његовој изради учествовао је и Зоран А. Станчевић, химнограф, творац и уредник сајта www.novisrbijak.narod.ru, један од аутора рада о савременој српској химнографији (Левушкина–Станчевић 2018).

1 У даљем тексту СПЦ.

2 О новијем српском (у првом раду и руском) богослужбеном стваралаштву в. и: Кончаревић 2015 и Левушкина–Станчевић 2018.

1. Хронолошки први српски светитељ XX века, тј. онај који је најраније скончао, јесте митрополит скопски Викентије (Крцић). Рођен 30. јануара 1853. Скончао крајем 1915, убијен и спаљен у Качаничкој клисури (Веселиновић 2010, 255). Био је међу првим Србима које су убили Бугари током Првог светског рата. СПЦ канонизовала је на редовном заседању Светог архијерејског Сабора, у мају 2017. године, поред митрополита Викентија, и остале сурдуличке мученике. Од тада се 16/29. маја слави нови празник: Светих Сурдуличких мученика. Број пострадалих није коначно утврђен³, али је сигурно да се ради о хиљадама, па и о десетинама хиљада (од 3000 до 30 000) (в. Антић 2014). Када се српска војска, заједно са делом становништва повлачила ка југу према Албанији, током бугарске окупације дошло је до страшних злочина у том делу српске земље, а нарочито у Сурдулици и око ње. Злочини су вршени над бројним српским становништвом из Источне Србије, Вардарске Македоније и Косова, укључујући жене и децу. Најпре је убијана српска интелигенција, свештеници, свештеномонаси, судије, учитељи, официри. Поред митрополита Викентија, познато је да су од црквених великодостојника страдали и епископ призренски Никифор (Перић) и игуман манастира Светог Прохора Пчињског Владимир (Протић) са братством (детаљније о Сурдуличким мученицима в. на сајту Врањске епархије: <http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=1739>, као и на званичном сајту СПЦ: http://www.spc.rs/sr/sveti_muchenici_surdulichki).

1.1. Химнографски текст, а конкретно службу свештеномученицима: митрополиту Викентију и Владимиру (Протићу), као и осталим сурдуличким мученицима у част написало је монаштво Врањске епархије, на савременом српском језику. Ради се о незваничном, аматерски штампаном издању које се интерно употребљава, претежно у овој епархији. Осим тога, недавно су написани тропари и кондаци на црквенословенском и српском језику, како светитељу Викентију, тако и Светопрохоровским новомученицима и Сурдуличким мученицима уопште.⁴ Што се тиче хагиографских текстова, још увек није написан званични животопис митрополита Викентија и (осталих) Сурдуличких мученика. За сада постоје само историјски подаци, од којих су многи такође још увек непотпуни. Значајно је што је одржан научни скуп са међународним учешћем, под називом „Бугарска окупација југа Србије у Првом светском рату“ (Сурдулица – Лесковац, 29–31. октобар 2015). На овом скупу изложено је 45 значајних реферата (в. Кољанин 2016).

2. Свети Мардарије (пре монашења Иван) Либертвилски и Свеамерикански (Ускоковић) рођен је 2. новембра 1889. године у селу Корнет које се налази у Љешанској нахији у Црној Гори. Школовао се на Цетињу, а потом у Београду, а замонашио се 19. марта 1906. године у Студеници. Као шеснаестогодишњи јерођакон послат је на школовање најпре у Москву, потом у Житомир (западна Украјина) и Кишињев (Молдавија), где је 1912. године успешно завршио Кишињевску духовну семинарију. 1908. године постао је јеромонах, 1912. синђел. Студирао је Санкт-петербуршку духовну академију, где је стекао и звање кандидата богословља. Упоредо је студирао и на Правном факултету у Санкт Петербургу. Имао је велике заслуге и за Руску православну цркву⁵, нарочито током Првог светског рата. У Русији се истакао великим милосрђем и пружањем помоћи многима које је сусретао на животном путу. У то време написао је и три књиге: „Тихи угао Христа“, „Зборник проповеди“ и „Завет руском

3 На званичном сајту Врањске епархије помиње се цифра од седам хиљада пострадалих (в. <http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=1739>).

4 В. http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Mojirad/05-16_Surdulicki_much.pdf.

5 У даљем тексту РПЦ.

народу“⁶. Поред обилазака руских светиња, одлази на ходочашћа у Свету Земљу, Свету Гору и Константинопољ. Интересантно је да је у Храму Гроба Господњег у Јерусалиму управо он био изабран да начелствује на Светој литургији истога дана када је Аустроугарска објавила рат Србији. Свети синод РПЦ послао га је на мисионарски рад међу Србе у Северној Америци, где је стигао крајем 1917. године. Исте године постаје архимандрит. Од 1920. до 1923. године борави у Београду, у манастиру Раковици. Од РПЦ тражио је самосталност за СПЦ у Америци и исту је и добио, а касније је постао најпре администратор, а потом и први српски владика Америчко-канадске епархије, рукоположен на Цвети, 25. априла 1926. у Саборној цркви у Београду. Од 1923. до 1931. гради манастир Св. Саве у Либертивилу, заједно са сиротиштем. Овај манастир постаје духовни центар Срба и СПЦ у Америци. Иако тешко болестан, неуморно је служио Богу и својој пастви, да би се упокојио у 46. години живота, у болници у Ан Арбору, у држави Мичиген, 12. децембра 1935. године. Канонизован је на редовном заседању Светог архијерејског Сабора СПЦ у мају 2015. године. 15. новембра 2015. одслужена је Св. архијерејска литургија у селу Корнету, у родној кући Св. Мардарија. Први празник Св. Мардарија у његовој задужбини, манастиру Св. Саве у Либертивилу, прослављен је 12. децембра 2015. године (в. Житије 2016).

2.1. Светитељу Мардарију написани су комплетна служба и акатист на српском језику (в. Кадић 2016) и објављени су заједно са његовим житијем⁶. Ауторка је у време писања била искушеница Слађана, а касније је замонашена са именом Олимпијада.

2.1.1. Иста ауторка написала је и: Акатист чудотворној икони Пресвете Богородице Лепавинске (Кадић 2005), Акатист Пресвете Богородице у част Њене иконе Филеримске (Кадић, 2015) и Свети митрополит Петар други, Цетињски Пустияк и Ловћенски Тајновидац. Житије, служба и акатист (Кадић 2017)⁷.

2.2. На српском језику написана је још једна служба Светитељу Мардарију, аутора Лазара Љубића, са службом Светом (архимандриту) Севастијану (Дабовићу) Цексонском, такође недавно канонизованом Србину скончалом у Америци, 1940. године. Поред ове две службе, које су некомплетне – не садрже каноне на јутрењу – написао је и (заједнички) „Акатист светим и новојављеним оцима нашим Мардарију Либертивилском (†1935) првом српском епископу у Америци и Севастијану Цексонском (†1940), првом српском мисионару у Америци“ (за сада објављено само у електронском виду⁸).

2.2.1. Лазар Љубић је млади⁹ савремени српски химнограф који пише текстове (службе, молитве, акатисте, кондаке, тропаре, каноне), допуњава и(ли) преводи са црквенословенског на српски језик већ постојеће, а такође с правом иступа и као критичар нових химнографских остварења (в. <https://novisrbijak.livejournal.com/152901.html>). Пише текстове у славу не само српских, него и других светих Православне цркве. Подробан списак његових радова в. на страници: <https://novisrbijak.livejournal.com/153373.html>. У контексту теме овог рада, значајан је његов „Молебни канон новопросијалим архијерејима Српске цркве“¹⁰.

6 Ово издање садржи фотографију фреске на којој је Светитељ Мардарије Америчко-канадски, као један од нових наследника Светог Саве, изобразен поред њега.

7 Треба рећи да предлог о прибарању Петра II Петровића Његоша лику светих Свети архијерејски сабор СПЦ није усвојио, а слави се локално у Црногорско-приморској митрополији.

8 В. http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Lazar_Ljubic/Mardarije_i_Sevastijan1.pdf.

9 Студент прве године Православног богословског факултета у Београду.

10 В. http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Lazar_Ljubic/Molebni_kanon_srb_arhijer.pdf.

3. Свети Платон Бањалучки (Јовановић) рођен је у Београду 1874. Замонашен је као ученик Београдске богословије, а 1895. године послат је у Москву, где је завршио Духовну академију са звањем кандидата богословља 1901. године. Убрзо после тога стиче чинове сиђела, протосиђела и архимандрита. Био је старешина манастира Раиновца, а касније и манастира Крушедола. За време ратова 1912–1918. служио је као бригадни и војни свештеник. У октобру 1936. године постављен је за викарног епископа патријарха СПЦ и хиротонисан у Сремским Карловцима. Оиграо је значајну улогу у борби против конкордата (в. Јаковљевић 2012). Јуна 1938. изабран је за епископа охридско-битолског, а крајем 1939. године – за епископа Бањалучке епархије. На почетку Другог светског рата, власти Независне државе Хрватске (НДХ) тражиле су од њега да напусти епархију, што је он одбио. Усташе су 5. маја 1941. године њега и протојереја Душана Суботића, архијерејског намесника из Босанске Градишке – извели из Бањалуке, мучили, убили и бацили у реку Врбању. Тело епископа пронађено је у селу Кумсалима 23. маја 1941. године. Сахрањен је на војничком гробљу у Бањалуци. 1973. године пренет је у Саборну цркву овога града, где му и данас почивају мошти. Прибројан је лику светих СПЦ 1998. године као свештеномученик и слави се 22. априла/ 5. маја (в. Плећевић 2007, 37 и http://www.spc.rs/sr/sveti_sveshtenomuchenik_platon_banjaluchki_0).

3.1. Службу свештеномученику Платону (Јовановићу), епископу Бањалучком написао је на грчком језику јеромонах Атанасије Симонопетритски, химнограф Цариградске патријаршије, фебруара 1999 (в. Атанасије 2000). На српски језик превео ју је епископ Атанасије (Јевтић). Акатист је написао Мирко Нанић, најплоднији писац акатиста на српском језику данас¹¹. Написао је на српском језику и службу Светом Платону Бањалучком која није објављена¹².

3.2. Овај аутор¹³, по струци економиста и отац четворо деце који живи у Шиду, искористио је свој песнички дар за писање химнографских текстова, што је с благословом започео да ради још 1998. године. Број акатиста које је написао одавно је прешао 50¹⁴, док написаних служби има мање – свега четири¹⁵, од којих ниједна није објављена. Поред писања, бави се и превођењем химнографских текстова са црквенословенског на савремени српски језик. Превео је многе тропаре и кондаке, што је резултирало издавањем књиге „Тропари и кондаци“ која је изашла у више издања (в. једно од њих: Нанић 2004). У књизи су дати тропари и кондаци за сваки дан у години и то паралелно на црквенословенском (писаном ћирилицом савременог српског књижевног језика) и српском језику¹⁶.

11 Овај акатист објављен је као брошура у издању самосталне издавачке куће „Православни видици“, Крагујевац. Ова издавачка кућа објавила у виду брошура преко 250 разних акатиста.

12 Претпостављамо да није објављена због постојања већ једне службе истом светитељу.

13 Податке о овом аутору износимо на основу казивања њега самога путем наше преписке.

14 Да поменемо само два необична акатиста која је написао: *Акатист Пресветој Богородици против наркотика* и *Акатист Божијем промислу*.

15 Поред службе Св. Платону Бањалучком, написао је и преподобномученику Рафаилу Шишатовачком, исповеднику Варнави Беочинском и Светим Сирмијским мученицима.

16 Више издања ове књиге говоре о томе да је она веома потребна и овакав труд треба првенствено похвалити. Иако је у превођењу текстова аутору помагао бивши ректор Богословије у Сремским Карловцима, на неким местима смо приметили озбиљне граматичке, правописне, стилске, а понекад грешке и у преводу. Дакле, неопходна је редакција и лектура ове корисне књиге, како се на српском језику не би певали неправилни химнографски текстови. Сам приређивач и преводилац и сам „све примедбе и савете на ... рад прихвата са захвалношћу“ (Нанић 2012, 4).

4. Свети Петар (Зимоњић) Дабробосански рођен је 1866. године у Грахову. Завршио је Богословију у Рељеву 1887, где је касније и радио као професор. Богословски факултет завршио је у Черновцима 1893. године. Замонашен је у манастиру Житомислићу у Херцеговини 1895. У истом манастиру добио је и свештеномонашки чин. 1903. године изабран је за епископа захумско-херцеговачког, а новембра 1920. – за митрополита дабробосанског. Непосредан повод за његово хапшење у време Другог светског рата било је одбијање да укине ћирилицу. Наиме, митрополита је почетком маја 1941. године телефоном позвао католички фратар Божидар Брале, усташки повереник за Босну и Херцеговину, и саопштио му наредбу да у току истог дана заповеди свим својим свештеницима и црквеним општинама да више не употребљавају ћирилично писмо и да промене печате на латиницу. Ако то не изврши у наведеном року, рекли су му да ће бити позван на одговорност. Пошто је одбио да ово уради, ухапшен је 12. маја 1941. године (в. Плећевић 2007, 89–90). Постоје три верзије о кончини митрополита Петра. Оно што је сигурно, јесте да је мученички страдао за Христа. Према једној од тих верзија, из Госпића је одведен у Копривницу, а затим пребачен у загребачку болницу у Стењевцу, где је и преминуо. По другој верзији, из логора у Госпићу одведен је у логор Јадовно на Велебиту, где је зверски убијен маљем у главу и бачен у једну провалију, највероватније у Шаранову јаму, познато највеће стратиште и страдалиште Срба – Јадовинских Новомученика. Према трећој верзији, митрополит Петар (Зимоњић) Дабробосански убијен је у логору Јасеновцу (в. <http://www.mitropolijadabrobosanska.org/petarzimonjic5.html>).

4.1. Служба Свештеномученику Петру Дабробосанском написана је такође најпре на грчком језику од стране истог јеромонаха Цариградске патријаршије. Превео је такође епископ Атанасије (Јевтић) (в. Атанасије 1999). Са српског језика на црквенословенски преведени су тропар и кондак овоме светитељу (в. Станчевић 2013, 17). Што се тиче акатиста – колико нам је познато, до сада није написан.

5. Сава Горњокарловачки (на крштењу Светозар) рођен је 1884. у Мољу код Сенте. 1909. рукоположен је у Темишвару у ђакона, а убрзо и у презвитера. Завршио је Правни факултет у Београду. До 1927. године био је парохијски свештеник у Башаиду. Као свештеник удовац замонашен је у Крушедолу и ту је постао архимандрит, а потом био настојатељ овог манастира до 1934. када је био изабран за викарног епископа сремског. 1938. устоличен је за епископа Горњокарловачке епархије. Почетком рата одбио је понуду италијанских окупатора да оде из епархије, па је 17. јуна 1941. ухапшен, заједно са неколико других свештеника и 13 угледних Срба. Сви заједно били су затворени у штали једног усташе, где су били мучени. Владика и свештеници су 19. јула одведени у Госпић. Ту су мучени до средине августа исте године, када је владика одведен са 2000 Срба према планини Велебит. Заједно са овим Србима је и мученички пострадао, а тело му није никада пронађено. На редовном заседању Светог архијерејског Сабора 1998. године прибројан је лику светих СПЦ као свештеномученик (в. Плећевић 2007, 70; Глигић 2016, 721–724).

5.1. Светом Сави Горњокарловачком и с њим пострадалим свештеномученицима написан је на српском језику животопис, служба и акатист и све заједно објављено је у једној књизи (в. Плећевић 2010).

5.1.1. Јеромонах Димитрије Плећевић (пре монашења Невен) је игуман манастира Тумане у Браничевској епархији. Релативно млад¹⁷ химнограф који пише на савременом српском језику. Његов опус броји 11 акатиста, два молебна канона и четири службе – српским новопросијалим светима. Готово све је објављено у штампаном виду.

17 Рођен је 1983. године у Јагодина.

5.2. Тропар и кондак свештенумченику Сави Горњокарловачком овог аутора преведени су на црквенословенски језик, а преводилац је на црквенословенском забележио и редиговао и други тропар и кондак истом светитељу, које је сачинио непознати руски химнограф (в. Станчевић 2010, 17). Исти аутор написао је на српском језику и „Службу новим свештенумченицима српским Петру, Платону и Сави и осталим с њима пострадалим“ (Станчевић 1999¹⁸).

5.2.1. Зоран А. Станчевић је још један савремени српски химнограф. До сада његова дела нису објављивана у штампаној форми. На интернету су доступна на сајту „Нови србљак“ који аутор води и уређује и који је већ поменут¹⁹. Првенствено пише текстове у славу и част српских светих и то на црквенословенском језику или паралелно – и на црквенословенском и на српском, премда је своја прва два остварења (укључујући и последње поменуто изнад) написао на српском језику. За сада не пише акатисте, већ тропаре, кондаке, каноне и службе. У писању се труди да чува традиционални облик химнографских жанрова. У већини његових канона (на оба језика) у тропарима и сједалену постоји акростих, а у богородичанима канона указује се на аутора (како је то иначе уобичајено)²⁰.

6. Св. Горазд (Павлик) Чешки рођен је 1879. године у месту Хруба Врбка у Моравској²¹. Крштен је у Римокатоличкој цркви са именом Матеј. После завршених студија теологије у Оломуцу 1902. године постао је римокатолички свештеник. Након Првог светског рата у Чешкој долази до јаког народно-црквеног покрета с паролем „Даље од Рима“ и будући светитељ Горазд активно је учествовао у овом покрету. У то време епископ нишки, потоњи свештеноисповедник Доситеј Загребачки (о коме ће бити речи у даљем тексту), боравио је у тим крајевима и утицао је на Матеја Павлика и његове присталице: они су средином септембра 1921. године дошли у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца и тражили од СПЦ да их званично прими под своје окриље. На ванредном заседању Светог архијерејског Сабора СПЦ, 20. септембра 1921. године Матеј Павлик је исповедио православну веру, одрекавши се римокатоличких заблуда. Замонашен је у манастиру Крушедолу 21. септембра, а наредног дана био је постављен за игумана манастира Гретега. Ускоро је Цариградска патријаршија успоставила своју јерархију за Чехословачку, што је довело до размимоилажења у Чешкој народној цркви и осујећења покрета повратка православљу. Епископ Горазд се активно борио и био је добио подршку државе. Изградио је и(ли) помогао изградњу 11 православних храмова и две капеле у Чехословачкој (детаљније в. Пилиповић 2010). Написао је и публиковао већи број издања о Православној цркви и уопште православљу. Преводио је богослужбене текстове на чешки језик. Осуђен је за јатаковање убицама Рајхарда Хајдриха, тадашњег заменика у рајхспротекторату Чешке, и зато је био мучен, а потом осуђен на стрељање које је извршено 4. септембра 1942. године. Стрељали су га Немци заједно са свештенством и другим представницима Чешке православне цркве у предграђу Прага Кобилиси. Потом су га спалили у прашком крематоријуму. Немци су истог дана забранили рад Православне цркве у Чехословачкој, а њену имовину су конфисковали.

18 Година када је коначно написана ова служба није утврђена, пошто је аутор текст више пута редиговао. Како су најбитније редакције завршене 1999, одлучили смо се да ту годину и наведемо као библиографски податак. Иначе, служба је први пут написана 1995. године.

19 В. напомену на почетку рада.

20 Конкретно, стоји: [Твореније] Зорастово или, у ранијим радовима: брат Зораст.

21 Детаљније о овом светитељу в. Пилиповић 2011, одакле смо и користили материјал за овај део рада. В. и: Глигић 2016, 759–766.

6.0. Овде би била умесна једна дигресија у вези с тим да ли је Св. Горазду Чешком, будући да је био Чех и борио се за Чешку православну цркву – место међу новопросијалим наследницима Светог Саве. Из више разлога јесте. Пре свега, био је рукоположен од стране СПЦ и скончао под њеним окриљем. Затим, Свети Сава јесте најзаслужнији за српско православље (светосавље), међутим, он није само српски, него и свеправославни светитељ. По речима преподобног Јустина Ћелијског: „Све светосавске вредности, од прве до последње, изводе се из Христа, и своде се на Христа. Светосавље, и као комплекс светосавских идеја и као комплекс светосавских метода, извири из Христа и Његовог Еванђеља“ (Поповић 2001, 251). Стога је и Свети Горазд Чешки, пострадали за Христа сведок Његовог Еванђеља – такође наследник и (Христовог) Светог Саве.

6.1. На чешком језику написана је служба Св. Горазду, али до сада није преведена ни на црквенословенски ни на српски језик. На црквенословенском језику постоје тропар и кондак овом светитељу²².

7. Доситеј Загребачки (на крштењу Драгутин) рођен је у Београду 1877. године. Богословију је завршио у родном граду 1899. Замонашен је у манастиру Манасији 1898, а годину дана касније постао је свештеномонах. Завршио је Духовну академију у Кијеву 1904. са звањем кандидата богословских наука, после чега наставља са школовањем у Берлину и Лајпцигу. 1908. и 1909. године радио је као наставник у Богословији „Свети Сава“ у Београду, а затим се даље школује – у Паризу и Женеви. У мају 1913. године постао је епископ Нишке епархије. За време Првог светског рата интерниран је у Бугарску, где је провео три године, до свршетка рата. Након тога неуморно ради на помоћи свима пострадалима, нарочито осиротелој деци. Милосрдни рад није прекраћивао ни касније. Столовао је на Нишкој епархији 19 година. За време верског покрета у Чехословачкој и Поткарпатској Русији, СПЦ га шаље као свога делегата, те је тамо живео три године, већином у Прагу. На Цвети 1933. године устоличен је за првог митрополита Загребачке епархије у Загребу. Ухапшен је у априлу 1941. године. Мучење епископа достигло је врхунац 7. маја 1941. године, у затвору загребачке полиције. 8. маја увече је у тешком психофизичком стању отпремљен возом за Београд. Од тада му је била потребна стална нега коју је добио најпре у једној београдској породици, а затим у манастиру Вавдењу у Београду. Упокојио се у Господу 13. јануара 1945. Канонизован је на редовном заседању Светог архијерејског Сабора СПЦ 1998. године као свештеноисповедник. Његове мошти пренете су из гроба поред цркве – у унутрашњост храма манастира Вавдења 13. маја 2008. године.

7.1. Свештеноисповеднику Доситеју Загребачком није објављена служба. Објављени су само тропар и кондак, тачније, два тропара и кондака написана двома ауторима. Један од њих је већ помињани Зоран Станчевић који је тропар и кондак написао и објавио на свом сајту на двома језицима, српском и црквенословенском паралелно. Други тропар и кондак објављени су на уводним странама издања о Св. Доситеју (Кондић 2008). На унутарњој страни корица ове књиге налази се, на српском језику написан „Доситеју венац похвале“, кратка надахнута молитва (тада) студента друге године теологије, а данас протођакона Патријарха српског Иринеја, Игор

22 В. <http://download.pravoslavi.cz/bohoslužby/gorazd-sluzba.pdf>. У овом електронском издању после службе наводе се тропар и кондак светитељу Горазду на црквенословенском језику, с назнаком да су преузети из издања: „Святые Чешских земель и Словакии“, Издање свв. Кирилла и Мефодия „Ковчег“. Москва 2003. Како наводи Станчевић (в. <https://novisrbjask.livejournal.com/2407.html>), не ради се о преводу постојећих тропара и кондака на чешком, већ су у питању други тропар и кондак (да ли препевани или оригинално написани, остаје да се истражи).

Давидовића из Ниша²³. Потоњи тропар и кондак преведен је на црквенословенски од стране припадника РПЦ, а З. Станчевић објавио је и незнатно редиговао овај превод (в. http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Mojirad/12-31_Dositej_Zagreb1.pdf). Поменути И. Давидовић написао је службу светитељу Доситеју Загребачком и она је већ у богослужбеној употреби у Нишкој епархији. Акатист у славу и част овог светитеља написао је Лазар Љубић. Још једна служба и акатист чекају на објављивање²⁴.

8. Јоаникије (световно име Јован) Црногорско-приморски²⁵ рођен је 16. фебруара 1890. у Столиву у Боки Которској. Завршио је Православни богословски завод у Задру и Филозофски факултет у Београду. На Митровдан 1912. постао ђакон, а два дана касније – презвитер. Служио као резервни војни свештеник, био парох у Петровцу, суплент Цетињске гимназије, а потом и Женске гимназије и Женске учитељске школе у Цетињу, као и хонорарни професор Цетињске богословије. Премештен је из Цетиња у Београд 1925. у Прву мушку гимназију. Исте године добио је чин протојереја. Као удовац, децембра 1939. изабран је за викарног епископа патријарха српског Гаврила у Црној Гори и добио почасну титулу епископа будимљанског. Замонашио га је митрополит скопски Јосиф (Цвијовић) 1. фебруара 1940. у манастиру Раковици. Хиротонисан је убрзо потом, 11. фебруара у Саборној цркви у Београду. У децембру исте године изабран је за митрополита Црногорско-приморске митрополије са седиштем у Цетињу. Мучен је и убијен од стране српских комуниста на Букуљи код Аранђеловца половином јуна 1945. године. Прибројан је светима СПЦ на редовном заседању Светог архијерејског Сабора СПЦ 1999. године.

8.1. Акатист свештеномученику Јоаникију Црногорско-приморском написао је већ поменути игуман Димитрије Плећевић. Аутор нам је потврдио да акатист није објављен. „Служба Св. свештеномученику Јоаникију, Митрополиту црногорско-приморском и са њиме пострадалим свештеномученицима и Новомученицима“ на српском језику објављена је у часопису Светигора, бр. 249 (октобар 2015, стр. 6–9). Ауторство није познато²⁶. У електронском издању²⁷ постоје и тропар и кондак на црквенословенском језику с преводом на српски. Црквенословенски текст је дело непознатог аутора из РПЦ, а редиговао је и превео тропар и кондак З. Станчевић.

9. Светитељ Николај (Велимировић) Жички и Охридски (пре монашења Никола) најпознатији је од свих светих о којима је овде реч, како код нас, тако и у свету, и о њему је највише и писано. Због свог великог дара беседништва и изузетно плодне писане заоставштине познат је као „Српски Златоуст“. Рођен је 23. децембра / 5. јануара као прво од деветоро деце у селу Лелићу код Ваљева. Крштен у манастиру Ћелије, где је започето и његово школовање. Касније је учио у Ваљевској гимназији, па у Богословији у Београду, показавши се као изузетно вредан и успешан ученик, изразито жељан знања. Кратко време радио је као учитељ у околини Ваљева, да би, добивши стипендију, отишао на студије у Берн. Одлазио је на предавања на разне универзитете, не само на матични, жудно упијајући знања. Докторирао је на тему „Вера у Васкрсење Христово као основна догма Апостолске Цркве“. Затим је у Оксфорду завршио филозофију и

23 Није јасно да ли је Игор Давидовић аутор и тропара и кондака објављених у овој публикацији или је њихов аутор митрополит црногорско-приморски Амфилохије, будући да, поред штампаних, у књизи постоје тропар и кондак у рукопису Митрополита.

24 Постоји могућност да ће бити објављени у електронској форми на сајту „Нови србљак“ до дана молитвеног прослављања Св. Доситеја, 31. децембра / 13. јануара.

25 Опширније о животу, страдању, делима, посланицама, проповедима и др. свештеномученика Јоаникија (Липовца) в. у: Џомић 1996. Из истог дела користили смо материјал за овај животопис.

26 У потпису на крају стоји да је саставио: М. јеромонах.

27 В. http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbijak/06-04_Svestmuc_Joanikije_Lipovac.pdf.

докторирао на тему „Филозофија Берклија“. По повратку у Београд предавао је световне предмете и језике у Богословији „Свети Сава“. Тада се разболео и заветовао се да ће се замонашити ако остане у животу. То је остварио у манастиру Раковици 20. децембра 1909. Послат је на Духовну академију у Санкт Петербург, где се уписао као свршени богослов, не помињући докторате које је већ имао. Међутим, његов таленат није остао скривен. Убрзо је примећена његова изузетна надареност и велика знања. Захваљујући томе добио је бесплатну возну карту за путовања по Русији, те је тако упознао велике руске светиње и руску душу. По повратку у Београд, започиње активно да проповеда, пише и објављује и постаје веома познат у духовним и културним круговима. Почетком 1915. године, послат је у Енглеску и Америку да пропагира праведну српску борбу и да сузбија аустријску пропаганду против Србије. Овај задатак, који је био добио од председника владе Николе Пашића, будући светитељ обављао је успешно пуне четири године. За време боравка у Енглеској изабран је за епископа Жичке епархије 25. марта 1919. године, а крајем 1920. премештен је у Охридску епископију. Одирао је велику улогу у поновном буђењу вере у српском народу, нарочито кроз тзв. Богомољачки покрет. У том смислу, био је наследник Светог Саве и као просветитељ и као мисионар на терену. Од 1934. године поново столује Жичком епархијом. Поред тога што стално богослужи и пише, он обнавља манастире и помаже у борби против конкордата. 12. јула 1941. ухапшен је и одведен најпре у Љубостињу, а потом у манастир Војловицу код Панчева, где је касније доведен и патријарх Гаврило. Одатле су 1944. обојица одведени у логор Дахау у Немачку. После мукотрпног боравка у логору није се вратио у Србију, проценивши да свом народу више може помоћи из иностранства, где је могао слободније да пише и проповеда, што он и чини живећи у Америци. Упокојио се на молитви, 18. марта 1956. у руском манастиру Светог Тихона у Саут Канану, у Пенсилванији. Пренет је у српски манастир Светог Саве у Либертвилу и сахрањен на српском гробљу поред манастира. Мошти су му пренете у Србију у мају 1991. године и почивају у манастиру у Лелићу. 2003. године СПЦ га је канонизовала.

9.1. Прва служба Светитељу Николају написана је на Светој Гори на грчком језику. Преведена је на српски језик и објављена (Атанасије 2011). На молбу блаженопочившег епископа Жичке епархије Хризостома написана је служба Светом Николају на црквенословенском језику. За сада је штампано издање објављено само у Русији (Евстолија 2013). Електронско издање обе ове службе, на српском и на црквенословенском језику, постављено је на страницу: http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbijak/04-20_Nikolaj_Velimirovic_1.pdf, где поред служби постоји и један акатист Светом Николају – први који је написан на црквенословенском језику и изашао из штампе 2010. године. Издавач ове брошуре је Србско-Руско Братство Светог Владике Николаја и Светог Цара Николаја²⁸. Што се тиче акатиста на српском језику, један од њих објављен је 1997. године у Лелићу (в. Радосављевић 1997, 3–14), а други такође у виду брошуре²⁹.

10. Варнава (пре монашења Војислав) Хвостански (Насић)³⁰ рођен је 31. јануара 1914. године у месту Гери, у држави Индијана у Сједињеним Америчким

28 До штампаног примерка нисмо успели да дођемо. Информација постоји на интернету, постављена 27. 1. 2010: <http://sloven.org.rs/srb/?p=373>.

29 Издање већ поменуте издавачке куће „Православни видици“. Највероватније да је аутор овог акатиста протојереј Марјан Кнежевић који је написао још неке акатисте (у част чудотворних икона Мајке Божије: Беочинске и Млекопитатељнице и друге).

30 Детаљно о светитељу Варнави Хвостанском и Беочинском в. Јовић 2004 и Кондић 2009. В. такође и Глигић 2016, 786–789).

Државама у верујућој породици Србина Атанасија из Пљеваља и Српкиње Зорке, рођене Лаковић, из Никшића. Породица се вратила у отаџбину и населила у Сарајеву, где је Војислав завршио основну школу и гимназију. Благослов за упис на Богословски факултет у Београду добио је од Св. Николаја (Велимировића). Дипломирао је 1937. године и неко време радио у Сарајеву. Замонашен је 1940. године у манастиру Милешеви од стране митрополита Петра (Зимоњића), будућег свештеномученика. 20. маја 1947. у Саборној цркви у Београду хиротонисао га је патријарх српски Гаврило Дожић за викарног епископа хвостанског. Одлучно је одбио понуду да постане епископ тзв. Хрватске православне цркве за време НДХ. Много је страдао и био мучен од стране комуниста. Провео је 11 година у затвору, а потом је живео под сталном присмотром власти у манастирима Ваведењу, Гомионици и Беочину. Умро је у педесетој години живота, 12. новембра 1964. године под сумњивим околностима у манастиру Беочину, где је и сахрањен. Канонизован је као свештеноисповедник СПЦ 2005. године.

10.1. Службу свештеноисповеднику Варнави Хвостанском написало је сестринство манастира Јазак 2005. године на српском језику (Кондић 2009, 670–682)³¹. Постоји издање (в. Нанић 2014) које садржи: „Житије Светог исповедника Варнаве епископа Хвостанског“³² (3–28), „Акатист Светом исповеднику Варнави (Настићу) епископу Хвостанском“ (29–47)³³ и „Канон Светом исповеднику Варнави Беочинском“ (48–56). Акатист и канон (на српском језику) написао је сам приређивач овог издања о коме је већ било речи (в. део 3. 2). Поред два канона³⁴, постоје и два акатиста овом светитељу. Ауторство другог није познато, а није нам познато ни да ли постоји само електронско³⁵ или и штампано издање.

11. Иако се нови химнографски текстови у Српској православној цркви пишу већином неорганизовано, стихијски³⁶ и захваљујући ентузијазму појединаца како из монашког, тако и из реда мирјана, ипак постоји већина богослужбених текстова у славу и част новопросијалим наследницима Светог Саве о којима је било речи. Ови текстови написани су највећим делом на савременом српском језику, али нису увек оригинални, већ и преведени и понекад редиговани и допуњени (са грчког, ређе црквенословенског). Светитељу Горазду Чешком служба је написана само на чешком језику, а тропар и кондак и на црквенословенском.

11.1. Чињеница је да се нови оригинални текстови пишу (и) у Српској цркви на црквенословенском језику³⁷. Истина, у питању је сада, колико нам је познато, само један

31 Ел. издање в. на: http://novisrbjask.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbjask/10-30_Varnava/sluzba_varnavi.pdf.

32 Преузето из: Јовић 2004.

33 В. http://novisrbjask.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbjask/10-30_Varnava/akatist_svetom_ispovedniku_varnavi.pdf.

34 Други је у оквиру поменуте Службе.

35 http://novisrbjask.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbjask/10-30_Varnava/akatist_svetom_ocu_varnavi.pdf.

36 Озбиљно и планирано ради се на новом издању „Србљака“ и ово издање ће поправити постојећу ситуацију у новој српској химнографији. Иако урађено без редактуре, са многим граматичким и штампарским грешкама, веома је било корисно (већ распродато) најновије двотомно издање „Србљака“ (в. Србљак 2015). У овом издању објављено је пет служби о којима је у овом раду било речи, и то светима: Петру Дабробосанском (I, 31–46), Варнави Хвостанском (I, 302–312), Николају Жичком и Охридском (на црквенословенском језику – II, 67–81), Платону Бањалучком (II, 82–94) и Сави Горњокарловачком (II, 471–483).

37 Не тако давно износили смо другачију чињеницу: да се нови химнографски текстови у СПЦ више не пишу на црквенословенском (в. Бајић 2007, 89) и радује нас побијање исте овде.

химнограф³⁸. Ради се о вредном прегеоцу чији сајт већ увелико користе многи чланови како Српске, тако и Руске православне цркве и шире. Потребно је свестрано подржати како његов, тако и рад других овде поменутих химнографа, као и оних које због ограничености теме нисмо помињали.

11.1.1. Најпре треба на послу писања химнографије ангажовати стручњаке који би извршили редакцију написаних текстова. Затим, а можда и на првом месту, тражити да се свештеноначалство више и организованије заступи за писање богослужбених текстова и да, на пример, организује комисију чије би примарно задужење била организација на раду и штампању химнографских текстова. Видели смо да су многи текстови написани, али не и објављени, посебно не у штампаном виду, те би објављивање већ постојећег, након редакције истог – био следећи корак.

12. Што се тиче химнографије новопросијалих наследника Св. Саве, највише је дела посвећено Светом Николају Жичком, као свеправославном светитељу који је инспирисао и припаднике других православних цркава да му одају хвалу кроз писање богослужбених текстова. Једино њему је написан и акатист и служба и на црквенословенском, а још једна служба и на грчком језику. Св. Варнави Хвостанском написано је и објављено такође више дела: 2 канона, 2 акатиста и једна служба. На грчком су (најпре) написане службе и светитељима Петру Дабробосанском и Платону Бањалучком, али су и преведене и објављене на српском језику. На истом језику написане су и објављене службе и акатисти Св. Сави Горњокарловачком и Св. Мардарију. Св. Јоаникију написани су и служба и акатист, само недостаје посебно штампано издање ових химнографских остварења у коме би се они могли наћи заједно. Светом Доситеју у част за сада нема уопште званично штампаних издања ни службе ни акатиста (иако су написани), а нема ни електронског издања (осим у најави). Богослужбене песме у част Светог Горазда чекају на преводиоца са чешког језика, док је Светом Викентију, као последњем канонизованом светитељу СПЦ, у част и славу (као и осталим Сурдуличким мученицима) – написана Служба на савременом српском језику, која није објављена електронски, постоји у веома ограниченом броју аматерски штампаних примерака и употребљава се интерно. Тропар и кондак овом светитељу доступни су само у електронској форми.

12.1. Верујемо да ће у догледно време бити попуњене и ове „рупе“ у новом богослужбеном стваралаштву у СПЦ. Такође, надамо се да ће овај наш рад привући и српске лингвисте и филологе да притекну у помоћ химнографима, а да бисмо достојно славили како новопросијале наследнике, тако и самога Светога Саву. А ко слави свете, слави и Бога који их је прославио.

Литература

Антић, Дејан (2014): Беседа професора Дејана Антића посвећена страдању Сурдулице и Сурдуличких мученика у Првом светском рату (<http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=1137>, постављено 29. маја 2014).

Атанасије, Симонопетритски (1999): Служба светом свештеномученику Петру, митрополиту Дабробосанском: 4/17. септембар (прев. и ред. Атанасије Јевтић), Сарајево: Епархијски управни одбор Митрополије Дабробосанске.

38 Поред Зорана Станчевића, на црквенословенском језику писао је у наше време и блаженопочивши епископ Хризостом (Столић). В. Стефановић 2010. – издање у коме су оригинални текст еп. Хризостома и превод Димитрија Богдановића.

Атанасије, Симонопетритски (2000): Служба Светом новом свештеномученику Платону, епископу бањалучком (прев. и ред.: Атанасије Јевтић), Бања Лука – Сремски Карловци: Епархијски управни одбор Српске православне Епархије бањалучке.

Атанасије, Симонопетритски (2011): Служба Светог и богоносног оца нашег Николаја епископа Жичког, Новог Златоуста и исповедника. [У:] Службе светог Николаја Новог Жичког и преподобног Јустина Новог Ћелијског (прев. и ред.: Атанасије Јевтић), Ваљево: Епархија ваљевска, 3–31.

Бајић, Ружица (2007): Богослужбени језик у Српској православној цркви: прошлост, савремено стање, перспективе. Београд: Манастир Бањска, Институт за српски језик САНУ.

Веселиновић, Јанко (2010): Историја Српске православне цркве са народном историјом, књ. III (1766–1945). Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве.

Глигић, јеромонах Серафим (2016): Глигић (прир.), Житија Светих Срба, Добрунска Ријека: Дабар.

Евстолија, монахиња (2013): Святитель Николай Жичский. Служба – Житие – Житије. Осташков: Цветослов.

Житије (2016): Светигора (прир. према књизи др Ружице Чупић Марић „Свети Мардарије Љешанско-либертивилски и Свеамерикански – прва струна светосавско-косовског завета у Америци и Канади“, Цетиње, 2015), Свети мардарије Љешанско-либертивилски и Свеамерикански. Житије. [У:] Свети мардарије Љешанско-либертивилски и Свеамерикански. Житије, служба, акатист. Цетиње: Светигора, 5–31.

Јаковљевић, Слободан (2012): Св. епископ Платон Јовановић и конкордатска криза 1937. године (Борба писаном речју), Српска теологија данас, 2011. (27–28. мај 2011), Београд: Православни богословски факултет, 542–548.

Јовић, протојер. Саво Б. (2004): Свештеномученик епископ Варнава Настић. Београд: Информативно-издавачка установа Српске Православне Цркве.

Кадић, Слађана (2005): Акатист чудотворној икони Пресвете Богородице Лепавинске, Соколовац: Манастир Лепавина.

Кадић, Слађана (2015): Акатист Пресветој Богородици Филеримској. Цетиње: Светигора.

Кадић, Слађана (2016): Свети Мардарије Љешанско-либертивилски и Свеамерикански. Служба, акатист. [У:] Свети мардарије Љешанско-либертивилски и Свеамерикански. Житије, служба, акатист. Цетиње: Светигора, 33–64.

Кадић, Слађана (2017): Свети митрополит Петар други, Цетињски Пустињак и Ловћенски Тајновидац. Житије, служба и акатист, Цетиње: Светигора.

Кољанин, Милан (2016): Међународна научна конференција „Бугарска окупација југа Србије у Првом светском рату“, Сурдулица–Лесковац, 29–31. октобар 2015, Историја 20. века, 1, Београд: Институт за савремену историју, 216.

Кондић, Павле (прир.) (2008): Христу веран до смрти. Свештеноисповедник Доситеј загребачки и ваведњски. Београд–Цетиње: Светигора: Издавачки фонд Српске патријаршије.

Кондић, Павле (прир.) (2009): Радосно пењање на голготу. Каменчићи за мозаик животописа свештеноисповедника епископа Варнаве Хвостанског и Беочинског, 1914–1964. (Житије, списи, писма, сведочанства, служба). Цетиње–Београд: Светигора, Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања.

Кончаревић, Ксенија (2015): О новијем богослужбеном стваралаштву у окриљу Руске и Српске православне цркве. [У:] Поглед у теолингвистику, Јасен, Београд, 273–293.

Левушкина–Станчевић (2017): Ружица Левушкина, Зоран Станчевић, Србское гимнографическое творчество конца XX начала XXI веков, *Fontes Slaviae Orthodoxae*, 1/2017, Olsztyn: Uniwersytet Warmiński/Mazurski w Olsztynie, 31–41.

Нанић, Мирко (прир.) (2004): Тропари и кондаци за све дане у години, Шид: Србска православна заједница Шид.

Нанић, Мирко (прир. и прев.) (2012), Тропари и кондаци за све дане у години, Шид: Србска православна заједница Шид.

Нанић, Мирко (2014), Свети исповедник Варнава – Беочински, Беочин: Србска православна заједница Шид.

Пилиповић, Радован (2010): Градња православних храмова у Чехословачкој између два светска рата. *Саборност*, 4, 263–271.

Пилиповић, Радован (2011): Свети Горазд Чешки, <https://radiosvetigora.wordpress.com/2011/09/04/%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B4-%D1%87%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%B8/>, постављено 4. септембра 2011).

Плећевић, Невен З. (2007): Српски светачник. *Саборник животописа светитеља, светиња и чудотворних икона у Српској Православној Цркви*. Београд: Словенско слово.

Плећевић, Димитрије (2010): Нови сведоци васкрслог Христа: свештеномученик Сава епископ горњокарловачки са пострадалим свештеномученицима: житија, служба, акатист. Београд–Карловац: Горњокарловачка епархија.

Поповић, преподобни Јустин (2001): Светосавље као философија живота, [У:] *Сабрана дела Св. Јустина Новог у 30 књига*, књ. 4, Манастир Ћелије, Београд, 175–253.

Радосављевић, хаџи Владимир (1997): *Акатист Светом Владици Николају и 80 повести о њему из предања народа*, Лелић: Зорица Радосављевић.

Србљак (2015): протојереј-ставрофор Богдан Станишић (ур.), Србљак (т. 1 и 2), Добрунска Ријека: Дабар.

Станчевић, Зоран А. (1999): http://www.novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Mojirad/04-28_pt_plat_sava.pdf.

Станчевић, Зоран А. (2010): http://www.novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbijak/07-04_Sava_gornjokarl_i_dr.pdf.

Станчевић, Зоран А. (2013): http://novisrbijak.narod.ru/PDF_files/Novi_Srbijak/09-04_Pt_Dabrobosanski_srb.pdf.

Стефановић, Димитрије (ред.) (2010): *Служба Пресветој Богородици у част и спомен чудотворне иконе Великореметске*. Манастир Велика Ремета.

Џомић, Велибор (1996): *Голгота митрополита Црногорско-приморског Јоаникија (1941–1945)*. Цетиње: Светигора.

**НОВОЯВЛЕННЫЕ НАСЛЕДНИКИ СВЯТИТЕЛЯ САВВЫ СЕРБСКОГО
И ГИМНОГРАФИЯ В ИХ ЧЕСТ**

В статье приводятся жизнеописания новоявленных святых Сербской Православной Церкви скончавшихся в архиерейском сане также, как и свт. Савва Сербский. Наряду с жизнеописаниями, приводятся данные о существующих гимнографических текстах написанных в честь этих святых: авторы, язык, на котором написаны тексты, гимнографический жанр, известные библиографические сведения. В конце приводятся факты и предложения о том, что ещё надо сделать в рамках современной сербской гимнографии, касаясь новопрославленных святых Сербской Православной Церкви, о которых в статье шла речь.